

Khryniuk, O. S., and Moskalenko, L. A. "Metody antykrizovoho upravlinnia pidpriemstvom" [The methods of crisis management]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 5 (2011): 114-117.

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>

Lipych, L. H., and Hadzevych, I. O. "Sutnist ta metody antykrizovoho upravlinnia pidpriemstva" [The essence and methods of crisis management]. *Visnyk Lvivskoi komertsii akademii. Seriya «Ekonomika»*, no. 36 (2011).

Neskorodieva, I. I., and Terevanesova, O. Yu. "Suchasni tendentsii bankrutstva pidpriemstv v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia" [Current trends bankruptcy in Ukraine and ways of their solution]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 36 (2011): 187-193.

Ofitsiyni sait sudovoi vlady Ukrainy. <http://court.gov.ua/>
Tereshchenko, O. O. "Antykrizove upravlinnia finansamy pidpriemstv" [Crisis management finance companies]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.04.01*, 2005.

УДК 65.01

МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОЇ, ВИРОБНИЧОЇ, МАРКЕТИНГОВОЇ І ПРОДУКТОВОЇ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

© 2015 СКРИНЬКОВСЬКИЙ Р. М., ПРОЦЮК Т. Б., ЛЕСЬКІВ С. Р.

УДК 65.01

Скриньковський Р. М., Процюк Т. Б., Леськів С. Р. Моніторинг фінансової, виробничої, маркетингової і продуктової сфер діяльності та експрес-діагностика матеріально-технічного забезпечення підприємства

У статті розкрито зміст поняття «моніторинг» і представлено етапи проведення моніторингу діяльності підприємства. Визначено ключові показники моніторингу фінансової, виробничої, маркетингової та продуктової сфер діяльності підприємства. Представлено концепцію та інструментарій системи експрес-діагностики матеріально-технічного забезпечення підприємства та визначено, що експрес-діагностику доцільно проводити за інтегральними індикаторами: матеріального забезпечення підприємства; технічного забезпечення підприємства, що і становить перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Ключові слова: підприємство, сфери діяльності, матеріально-технічне забезпечення, моніторинг, експрес-діагностика, показники.

Табл.: 1. **Формул.:** 4. **Бібл.:** 19.

Скриньковський Руслан Миколайович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Процюк Тетяна Богданівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіко-правових дисциплін, Національна академія внутрішніх справ (пл. Солом'янська, 1, Київ, 02000, Україна)

E-mail: agat-lviv@ukr.net

Леськів Соломія Романівна – студентка, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: solomial@gmail.com

УДК 65.01

Скриньковський Р. М., Процюк Т. Б., Леськів С. Р. Моніторинг фінансової, виробничої, маркетингової і продуктової сфер діяльності та експрес-діагностика матеріально-технічного забезпечення підприємства

В статье раскрыто содержание понятия «мониторинг» и представлены этапы проведения мониторинга деятельности предприятия. Определены ключевые показатели мониторинга финансовой, производственной, маркетинговой и продуктовой сфер деятельности предприятия. Представлена концепция и инструментальный системы экспресс-диагностики материально-технического обеспечения предприятия и определено, что экспресс-диагностику целесообразно проводить по интегральным индикаторам: материального обеспечения предприятия; технического обеспечения предприятия, что и является перспективным направлением дальнейших исследований.

Ключевые слова: предприятие, сферы деятельности, материально-техническое обеспечение, мониторинг, экспресс-диагностика, показатели.

Табл.: 1. **Формул.:** 4. **Библ.:** 19.

Скриньковський Руслан Миколайович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Процюк Тетяна Богданівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіко-правових дисциплін, Національна академія внутрішніх справ (пл. Солом'янська, 1, Київ, 02000, Україна)

E-mail: agat-lviv@ukr.net

Леськів Соломія Романівна – студентка, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: solomial@gmail.com

UDC 65.01

Skrynkovskyy R. M., Protsiuk T. B., Leskiw S. R. Monitoring the Financial, Production, Marketing and Product Areas of Activity, and Instant Diagnosis of Material Support of Enterprise

The article discloses the content of the concept of «monitoring» and presents the stages of monitoring the activity of enterprise. The key indicators for monitoring the financial, production, marketing and product areas of activity of enterprise have been identified. Both the conception and tools of the system for instant diagnosis of material support of enterprise are presented, it has been determined that instant diagnosis should be carried out by the integrated indicators of: material support of enterprise; technical support of enterprise, which will provide a promising direction for further research.

Key words: enterprise, areas of activity, material support, monitoring, instant diagnosis, indicators.

Tabl.: 1. **Formulae:** 4. **Bibl.:** 19.

Skrynkovskyy Ruslan M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Business Economy and Information Technology, Lviv University of Business and Law (vul. Kulparkivska, 99, Lviv, 79021, Ukraine)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Protsiuk Tetiana B. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic and Legal Disciplines, National Academy of Internal Affairs (pl.Solomianska, 1, Kyiv, 02000, Ukraine)

E-mail: agat-lviv@ukr.net

Leskiw Solomiya R. – Student, Lviv University of Business and Law (vul. Kulparkivska, 99, Lviv, 79021, Ukraine)

E-mail: solomial@gmail.com

У сучасних економічних умовах успішне функціонування та розвиток підприємства залежить від прийняття його керівництвом об'єктивних та обґрунтованих управлінських рішень. У контексті цього, щоб досягти позитивного результату (ефекту), керівникам (менеджерам) підприємства потрібно постійно контролювати всі етапи здійснення діяльності, а також періодично здійснювати моніторинг та проводити діагностику різних сфер, видів діяльності, операцій підприємства.

Проблематику моніторингу різних сфер діяльності підприємства та оцінювання стану його матеріально-технічного забезпечення висвітлюють у своїх працях такі науковці (вчені-економісти): Аверіна О. І., Бурнукіна О. А., Бурова Т. А., Васюта В. Б., Величко Т. Г., Гром'як О. Б., Жадько К. С., Єлісеєва О. К., Кирпань А. Г., Коляда О. Ю., Ліпич Л. Г., Лола Ю. Ю., Мельник О. Г., Мороз Ю. Ю., Пецкович М. Д., Рябик Г. Є., Семчук Ж. В., Чуліпа І. Д., Українська Л. О., Янковська Л. А. та ін. [1–19].

У наукових працях зазначених вище науковців розкрито різноманітні аспекти моніторингу діяльності та оцінювання матеріально-технічного забезпечення підприємства. Однак недостатньо уваги приділено моніторингу фінансової, виробничої, маркетингової і продуктової сфер діяльності та експрес-діагностиці матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Метою статті є розвиток теоретичних положень та прикладних засад з моніторингу фінансової, виробничої, маркетингової і продуктової сфер діяльності та діагностики матеріально-технічного забезпечення підприємства. Для досягнення поставленої мети в роботі були поставлені такі завдання: розкрити зміст поняття «моніторинг» і представити етапи проведення моніторингу діяльності підприємства (Процюк Т. Б., Леськів С. Р.); з'ясувати ключові показники моніторингу фінансової, виробничої, маркетингової і продуктової сфер діяльності підприємства (Скриньковський Р. М., Процюк Т. Б., Леськів С. Р.); представити концепцію та інструментарій системи експрес-діагностики матеріально-технічного забезпечення підприємства (Скриньковський Р. М.).

Результати вивчення літературних джерел у цьому напрямі [1–10] засвідчують необхідність у представленні сутності найбільш вдалого визначення категорії «моніторинг».

Так, «Фінансово-економічний словник» Загороднього А. Г. і Вознюка Г. Л. [1] містить поняття «моніторинг» і трактується як процес безперервного спостереження за середовищем функціонування суб'єкта господарювання (підприємства), а також за самим суб'єктом господарювання та здійснюваними ним видами діяльності, за реалізацією окремих проектів [1, с. 344].

Нагомість проф. Бурова Т. А. [2] під моніторингом діяльності підприємства розуміє систему безперервного спостереження, а також аналізування і прогнозування, що побудована на мікро- та макроекономічному рівнях, на основі якої визначають показники стану підприємства з метою забезпечення процесу прийняття обґрунтованих управлінських рішень [2].

Основними етапами проведення моніторингу діяльності підприємства є [2]: 1) встановлення мети проведення моніторингу; 2) планування, збір, систематизація та узагальнення інформації, необхідної для про-

ведення моніторингу; 3) аналізування і оцінювання показників діяльності підприємства; 4) підготовлення рекомендацій стосовно прийняття управлінських рішень; 5) коректування та вдосконалення рекомендацій вразі прийняття необґрунтованих управлінських рішень; 6) контролювання процесу впливу факторів на діяльність підприємства і подальший збір інформаційної бази на основі спостереження.

Ключовими принципами побудови моделі моніторингу, діагностики та контролю діяльності підприємства є [3] (!): цілеспрямованість; комплексність; періодичність одержання інформації; безперервність; порівнянність показників у часі; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

Як свідчить аналіз теорії та практики, сьогодні існує потреба у визначенні ключових показників моніторингу фінансової, виробничої, маркетингової і продуктової сфер діяльності підприємства (РМДП) – формула (1).

$$P_{МДП} = \begin{bmatrix} \Phi c_1, & \Phi c_2, & \Phi c_3, & \dots, & \Phi c_n \\ Bc_1, & Bc_2, & Bc_3, & \dots, & Bc_n \\ Mc_1, & Mc_2, & Mc_3, & \dots, & Mc_n \\ Pc_1, & Pc_2, & Pc_3, & \dots, & Pc_n \end{bmatrix}, \quad (1)$$

де $\Phi c_1, \Phi c_2, \Phi c_3, \dots, \Phi c_n$ – показники моніторингу фінансової сфери діяльності підприємства; $Bc_1, Bc_2, Bc_3, \dots, Bc_n$ – показники моніторингу виробничої сфери діяльності підприємства; $Mc_1, Mc_2, Mc_3, \dots, Mc_n$ – показники моніторингу маркетингової сфери діяльності підприємства; $Pc_1, Pc_2, Pc_3, \dots, Pc_n$ – показники моніторингу продуктової сфери діяльності підприємства.

У контексті зазначеного моніторинг фінансової діяльності підприємства необхідно проводити в ключі відповідних механізмів, за якими визначається фінансовий стан підприємства ([17]).

Так, механізмами моніторингу фінансової діяльності підприємства є [4]: a – механізм установаження коефіцієнтів моніторингу; b – механізм визначення відхилень значень показників від нормативних та окреслення причин виникнення цих відхилень; c – механізм розроблення заходів стосовно попередження відхилень у фінансовій діяльності підприємства.

Водночас серед показників проведення моніторингу фінансової діяльності підприємства слід виділити [4]: коефіцієнт незалежності (X_1), коефіцієнт маневрування (X_2), коефіцієнт заборгованості (X_3), коефіцієнт відношення кредиторської заборгованості до дебіторської (X_4), коефіцієнт інвестування (X_5), коефіцієнт покриття (X_6), коефіцієнт ліквідності балансу (X_7), коефіцієнт фінансового напруження (X_8).

Здійснюючи моніторинг фінансової діяльності підприємства, вищезазначені показники слід розподілити за критерієм, що відображає рівень залежності підприємства від зовнішнього фінансування (X_1, X_3, X_7, X_8) та критерієм, за яким визначається стан структури капіталу підприємства (X_2, X_4, X_5, X_6) [4].

Як вважає науковець Аверіна О. І. [5], у процесі моніторингу фінансового стану підприємства слід використовувати такі групи показників [5]:

- ✦ *показники рентабельності*, зокрема показник рентабельності активів та показник рентабельності власного капіталу;
- ✦ *показники ділової активності* (коефіцієнт співвідношення середньої заробітної плати працівників підприємства до величини прожиткового мінімуму; показник матеріаловіддачі; коефіцієнт оборотності власного капіталу; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; коефіцієнт зносу);
- ✦ *показники фінансової стійкості*, зокрема коефіцієнт автономії;
- ✦ *показники платоспроможності*, зокрема загальний коефіцієнт покриття та коефіцієнт забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- ✦ *показники ефективності системи управління*, зокрема показник рентабельності продукції та показник рентабельності основної діяльності.

Важливу роль у процесі моніторингу фінансової сфери діяльності підприємства відіграє моніторинг фінансової стійкості підприємства. На думку науковця Мороз Ю. Ю. [6], моніторинг фінансової стійкості підприємства слід проводити за такими ключовими показниками [6, с. 140-141]:

- ✦ *показник стійкої автономії* (співвідношення власного капіталу підприємства та капіталу, що до нього прирівнюється, до загальної вартості активів);
- ✦ *показник абсолютної автономії* (співвідношення власного капіталу до загальної вартості активів);
- ✦ *показник концентрації залученого капіталу*, що відображає відсоток зобов'язань підприємства у сумі активів;
- ✦ *показник загальної залежності* (співвідношення активів підприємства до його власного капіталу);
- ✦ *показник загальної незалежності* (співвідношення активів підприємства до його залученого капіталу);
- ✦ *показник залежності власних фінансових ресурсів* (співвідношення довгострокових зобов'язань до власного капіталу і капіталу, що до нього прирівнюється);
- ✦ *показник незалежності власних фінансових ресурсів* (співвідношення власного капіталу підприємства до суми його власного капіталу і капіталу, що до нього прирівнюється);
- ✦ *показник зовнішньої довгострокової залежності*, що відображає відсоток активів, сформований від довгострокових зобов'язань;
- ✦ *показник зовнішньої короткострокової залежності*, що відображає відсоток активів, сформований від короткострокових зобов'язань;
- ✦ *показник стійкого покриття фінансових ресурсів*, що залучені за рахунок власного капіталу і капіталу, що до нього прирівнюється (від-

ношення власних фінансових ресурсів до залучених фінансових ресурсів);

- ✦ *показник абсолютного покриття фінансових ресурсів*, що залучені за рахунок власного капіталу;
- ✦ *показник покриття необоротних активів довгостроковими зобов'язаннями*, що відображає відсоток дійсних необоротних активів, які профінансовані із зовнішніх джерел;
- ✦ *показник стійкого ризику від спрямування фінансових ресурсів у господарську діяльність*, що показує величину фінансових ресурсів, які залучені на одну гривню власного капіталу і капіталу, що до нього прирівнюється;
- ✦ *показник абсолютного ризику від спрямування фінансових ресурсів у господарську діяльність*, що відображає величину фінансових ресурсів, які залучені на одну гривню власного капіталу.

Таким чином, з огляду на вищезазначене, моніторинг фінансової сфери діяльності підприємства необхідно проводити за такими ключовими показниками:

- ✦ *показники рентабельності*, зокрема показник рентабельності активів та показник рентабельності власного капіталу (Φ_{c1});
- ✦ *показники ділової активності* (коефіцієнт співвідношення середньої заробітної плати працівників підприємства до величини прожиткового мінімуму; показник матеріаловіддачі; коефіцієнт оборотності власного капіталу; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; коефіцієнт відношення кредиторської заборгованості до дебіторської; коефіцієнт зносу) (Φ_{c2});
- ✦ *показники фінансової стійкості* (показник стійкої автономії; показник абсолютної автономії; показник концентрації залученого капіталу; показник загальної залежності; показник загальної незалежності; показник залежності власних фінансових ресурсів; показник незалежності власних фінансових ресурсів; показник зовнішньої довгострокової залежності; показник зовнішньої короткострокової залежності; показник стійкого покриття фінансових ресурсів; показник абсолютного покриття фінансових ресурсів; показник покриття необоротних активів довгостроковими зобов'язаннями; показник стійкого ризику від спрямування фінансових ресурсів у господарську діяльність; показник абсолютного ризику від спрямування фінансових ресурсів у господарську діяльність) (Φ_{c3});
- ✦ *показники платоспроможності*, зокрема загальний коефіцієнт покриття та коефіцієнт забезпечення підприємства власними оборотними коштами (Φ_{c4});
- ✦ *показники ліквідності*, зокрема коефіцієнт ліквідності балансу (Φ_{c5}).

Що стосується виробничої сфери діяльності підприємства, то, як зазначає проф. Українська Л. О. [7],

показниками моніторингу цієї сфери є [7, с. 153]: показник обсягу виробленої продукції; показник завантаження виробничих потужностей; показник вартості браку у продукції; показник відношення суми браку до обсягу випущеної продукції; показник відношення суми штрафів до обсягу реалізованої продукції. Натомість д. е. н., проф. Ліпич А. Г. [8] виділяє такі показники моніторингу виробничої сфери діяльності підприємства [8, с. 136–137]: показник оновлення основних засобів; показник автоматизації виробництва; показник завантаженості виробничих потужностей; показник витрат на виробництво. У науковому дослідженні [9] зазначено, що показниками моніторингу виробничої діяльності є [9]: рівень виробітку; рівень браку; рівень виробництва продукції на одиницю обладнання; тривалість виробничого циклу виготовлення продукції; рівень відповідності фактичних поточних загальновиробничих витрат нормативним.

З огляду на результати досліджень наукових праць за проблемою [7–9] встановлено, що моніторинг виробничої сфери діяльності підприємства слід проводити за такими показниками:

- ✦ показник обсягу виробленої продукції (Bc_1);
- ✦ показник завантаження виробничих потужностей (Bc_2);
- ✦ показник вартості браку у продукції (Bc_3);
- ✦ показник відношення суми браку до обсягу випущеної продукції (Bc_4);
- ✦ показник відношення суми штрафів до обсягу реалізованої продукції (Bc_5);
- ✦ показник оновлення основних засобів (Bc_6);
- ✦ показник автоматизації виробництва (Bc_7);
- ✦ показник витрат на виробництво (Bc_8);
- ✦ показник виробництва продукції на одиницю обладнання (Bc_9);
- ✦ тривалість виробничого циклу виготовлення продукції (Bc_{10});
- ✦ показник відповідності фактичних поточних загальновиробничих витрат нормативним (Bc_{11}).

Акцентуючи увагу на моніторингу маркетингової сфери діяльності підприємства, проф. Українською Л. О. [7] визначено, що показниками його проведення є [7, с. 152–153]: витрати на рекламу; частка ринку; кількість прямих конкурентів, які пропонують аналогічну продукцію; частка обсягу збуту продукції підприємства, що реалізується кінцевому споживачеві. Водночас науковець Пецкович М. Д. [9] у своєму дослідженні виділяє такі показники моніторингу [9]: показник платоспроможності споживачів; показник збуту продукції; показник реакції на рекламачії; показник цільової ринкової відповідності; показник відповідності виготовленої продукції попиту.

Виходячи з позицій вищевказаних науковців, моніторинг маркетингової сфери діяльності підприємства необхідно здійснювати за показниками:

- ✦ показник платоспроможності споживачів (Mc_1);
- ✦ показник збуту продукції (Mc_2);
- ✦ частка обсягу збуту продукції підприємства, що реалізується кінцевому споживачеві (Mc_3);

- ✦ показник реакції на рекламачії (Mc_4);
- ✦ показник цільової ринкової відповідності (Mc_5);
- ✦ показник відповідності виготовленої продукції попиту (Mc_6);
- ✦ частка ринку (Mc_7);
- ✦ кількість прямих конкурентів, які пропонують аналогічну продукцію (Mc_8);
- ✦ витрати на рекламу (Mc_9).

У свою чергу, моніторинг продуктової сфери діяльності підприємства, згідно з позицією проф. Української Л. О. [7], слід проводити за такими показниками [7, с. 153–154]: показник рентабельності продукції; показник технічної якості продукції; показник екологічних параметрів продукції; показник досконалості конструктивних параметрів; показник ергономічних параметрів продукції; показник естетичних параметрів продукції; показник параметрів нормативно-патентної чистоти продукції; показник глибини товарного асортименту; показник насиченості товарного асортименту; показник широти товарного асортименту; показник гармонійності товарного асортименту.

Беручи до уваги вищезазначене, у науковій праці [10] моніторинг продукції підприємства здійснюється за показником якості продукції та показником екологічної безпеки продукції.

Як показало дослідження наукових праць [7; 10], показниками моніторингу продуктової сфери діяльності підприємства є:

- ✦ показник рентабельності продукції (Pc_1);
- ✦ показник технічної якості продукції (Pc_2);
- ✦ показник екологічної безпеки продукції (Pc_3);
- ✦ показник досконалості конструктивних параметрів (Pc_4);
- ✦ показник ергономічних параметрів продукції (Pc_5);
- ✦ показник естетичних параметрів продукції (Pc_6);
- ✦ показник параметрів нормативно-патентної чистоти продукції (Pc_7);
- ✦ показник глибини товарного асортименту (Pc_8);
- ✦ показник насиченості товарного асортименту (Pc_9);
- ✦ показник широти товарного асортименту (Pc_{10});
- ✦ показник гармонійності товарного асортименту (Pc_{11}).

Поряд з тим, оскільки метою даної статті передбачено проведення експрес-діагностики матеріально-технічного забезпечення підприємства, то першочерговим виникає питання встановлення сутності таких економічних категорій, як «експрес-діагностика» та «матеріально-технічне забезпечення».

Так, у науковій праці [11] за результатами комплексного аналізу поняття «експрес-діагностика» трактується як оперативний процес оцінювання поточного стану діяльності підприємства з відповідною підготовкою управлінських рішень, спрямованих на усунення перешкод ефективності та результативності здійснення цієї діяльності [11, с. 164].

Що стосується економічної категорії «матеріально-технічне забезпечення», то в науковому дослідженні [12]

встановлено, що це цілісна система принципів, методів, форм, структур і важелів, які застосовуються у процесах виробництва і постачання технічних засобів, запчастин, матеріалів, а також їх обслуговування.

Як стверджує науковець Васюта В. Б. [13], показники оцінювання матеріально-технічного забезпечення підприємства поділяються на [13, с. 108]: 1) загальні показники матеріально-технічного забезпечення (показник фондовіддачі, показник фондомісткості, показник фондоозброєності, показник рентабельності основних засобів, середньорічна вартість основних засобів); 2) показники технічного стану основних засобів (коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт відтворення); 3) часткові показники (фондоозброєність та фондовіддача устаткування, складських приміщень тощо).

З позиції науковця Єлісеєвої О. К. [14], оцінку матеріальних ресурсів підприємства слід здійснювати за показниками [14]: прибуток на одну гривню матеріальних витрат; показник матеріаловіддачі; показник матеріаломісткості; коефіцієнт використання матеріалів; питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції; показник відношення темпів зростання обсягу виробництва до матеріальних витрат.

Показниками оцінювання ефективності використання матеріально-технічного забезпечення підприємства є [15]: 1) показники ефективності використання основних фондів підприємства (відсоток активної частини основних засобів; коефіцієнт оновлення основних засобів; коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт технічної озброєності праці; коефіцієнт фондоозброєності праці; коефіцієнт технічного оснащення підприємства; показник фондовіддачі; показник строку обладнання); 2) показники ефективності використання складських приміщень та площі підприємства (показник товарного запасу підприємства; показник автоматизації складських робіт; показник відповідності складського приміщення; показник раціональності розміщення обладнання).

З огляду на вищезазначене та враховуючи інформацію в літературних джерелах [11–16], експресдіагностику матеріально-технічного забезпечення будь-якого підприємства (незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання) слід проводити за формулою (2):

$$I_{MTЗ} = \sqrt{I_M \cdot v + I_T \cdot w}, \quad (2)$$

де $I_{MTЗ}$ – загальний інтегральний індикатор матеріально-технічного забезпечення підприємства; I_M – інтегральний індикатор матеріального забезпечення підприємства; v – коефіцієнт вагомості інтегрального індикатора матеріального забезпечення в системі матеріально-технічного забезпечення підприємства; I_T – інтегральний індикатор технічного забезпечення підприємства; w – коефіцієнт вагомості інтегрального індикатора технічного забезпечення в системі матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Водночас інтегральний індикатор матеріального забезпечення підприємства (I_M) слід розраховувати за формулою (3):

$$I_M = \sqrt[12]{M_1 \cdot v_1 + M_2 \cdot v_2 + \dots + M_{12} \cdot v_{12}}, \quad (3)$$

де M_1 – показник фондовіддачі; M_2 – показник фондомісткості; M_3 – показник фондоозброєності; M_4 – показник рентабельності основних засобів; M_5 – середньорічна вартість основних засобів; M_6 – прибуток на одну гривню матеріальних витрат; M_7 – показник матеріаловіддачі; M_8 – показник матеріаломісткості; M_9 – коефіцієнт використання матеріалів; M_{10} – показник відношення темпів зростання обсягу виробництва до матеріальних витрат; M_{11} – питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції; M_{12} – відсоток активної частини основних засобів; $v_1, v_2, \dots, v_{12}$ – коефіцієнти вагомості відповідного показника матеріального забезпечення підприємства ($M_1, M_2, M_3, \dots, M_{12}$).

Інтегральний індикатор технічного забезпечення підприємства (I_T) доцільно обчислювати за формулою (4):

$$I_T = \sqrt[11]{T_1 \cdot w_1 + T_2 \cdot w_2 + \dots + T_{11} \cdot w_{11}}, \quad (4)$$

де T_1 – коефіцієнт зносу; T_2 – коефіцієнт придатності; T_3 – коефіцієнт відтворення; T_4 – коефіцієнт оновлення; T_5 – коефіцієнт вибуття; T_6 – коефіцієнт технічного оснащення підприємства; T_7 – коефіцієнт технічної озброєності праці; T_8 – показник товарного запасу підприємства; T_9 – показник автоматизації складських робіт; T_{10} – показник відповідності складського приміщення; T_{11} – показник раціональності розміщення обладнання; $w_1, w_2, \dots, w_{11}$ – коефіцієнти вагомості відповідного показника технічного забезпечення підприємства ($T_1, T_2, T_3, \dots, T_{11}$).

Опрацювавши літературні джерела, що стосуються даної проблематики, встановлено, що $I_{MTЗ}$ можна інтерпретувати за шкалою оцінювання – табл. 1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання стану матеріально-технічного забезпечення підприємства

Стан матеріально-технічного забезпечення підприємства	Значення загального індикатора $I_{MTЗ}$
Критично незадовільний	0–1
Незадовільний	2–3
Задовільний	4–5
Добрий	6–7
Відмінний	8–10

ВИСНОВКИ

На основі результатів наукових досліджень у працях [1–19] встановлено, що ключовими показниками моніторингу діяльності підприємства є показники моніторингу фінансової, виробничої, маркетингової та продуктової сфер. Результати вивчення практики функціонування вітчизняних підприємств та аналізування наукових джерел [11–16] показали, що експресдіагностику матеріально-технічного забезпечення підприємства доцільно проводити на засадах інтегрального індикатора матеріального забезпечення підприємства та інтегрального індикатора технічного забезпечення підприємства.

Перспективи подальших розвідок в цьому напрямі полягають у формуванні: 1) системи цілей діагностики діяльності підприємства з урахуванням часткової діагностичної цілі – експрес-діагностики матеріально-технічного забезпечення підприємства; 2) системи моніторингу діяльності підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Загородній А. Г.** Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів: Вид. Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
2. **Бурова Т. А.** Наукові основи контролю в управлінні підприємством / Т. А. Бурова // Ефективна економіка. – 2014. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
3. **Жадько К. С.** Практичні основи побудови і інструментарій моделей моніторингу, діагностики і контролю діяльності підприємства / К. С. Жадько // Ефективна економіка. – 2014. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
4. **Коляда О. Ю.** Організація системи моніторингу фінансової діяльності на металургійних підприємствах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 – Економіка, організація і управління підприємствами / О. Ю. Коляда; Харківський держ. екон. ун-т. – Харків, 2003. – 19 с.
5. **Аверина О. И.** Мониторинг как метод экспресс-анализа финансового состояния организации / О. И. Аверина // Экономический анализ: теория и практика. – 2013. – № 48. – С. 24–31.
6. **Мороз Ю. Ю.** Система показників для моніторингу рівня фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств та їх облікове забезпечення / Ю. Ю. Мороз // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 1 (16). – С. 138–149.
7. **Українська Л. О.** Організація моніторингу конкурентних переваг і конкурентоспроможності підприємства / Л. О. Українська, Г. Є. Яряк // Проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 151–157.
8. **Ліпич Л. Г.** Моніторинг і його роль у визначенні фінансово-економічної стійкості машинобудівних підприємств / Л. Г. Ліпич, І. Д. Чуліпа // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. – 2010. – Вип. 13. – С. 130–140 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoa_2010_13_18.pdf
9. **Пецович М. Д.** Системи поточного контролювання діяльності промислових підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / М. Д. Пецович; Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2012. – 24 с.
10. **Бурнукіна О. А.** Моніторинг якості та екологічної безпеки продукції на підприємствах / О. А. Бурнукіна // Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук. пр. – Луганськ: Вид. СТУ ім. В. Даля, 2012. – № 1 (41). – С. 89–93.
11. **Гром'як О. Б.** Експрес-діагностика діяльності підприємств: сутність та призначення / О. Б. Гром'як, О. Г. Мельник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.2. – С. 159–165.
12. **Величко Т. Г.** Розвиток матеріально-технічного забезпечення підприємств АПК: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (економіка сільськогосподарства і АПК) / Т. Г. Величко; Південний філіал «Крим. агротехнологічний ун-т» Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. – Сімферополь, 2009. – 19 с.
13. **Васюта В. Б.** Аналіз ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства / В. Б. Васюта, А. Г. Кирпань // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 2 (18). – С. 107–113.
14. **Єлісеєва О. К.** Методологічні аспекти оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів / О. К. Єлісеєва // Економіка промисловості. – 2006. – № 2. – С. 211–217.
15. **Лола Ю. Ю.** Управління матеріальними ресурсами на підприємстві (логістичний та реінжиніринговий підхід): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління

підприємствами (за видами економічної діяльності) / Ю. Ю. Лола; Харківський нац. екон. ун-т. – Харків, 2009. – 23 с.

16. **Мельник О. Г.** Моніторинг діяльності підприємства / О. Г. Мельник, М. Д. Пецович // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів: Вид. Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2012. – № 7. – С. 381–386.

17. **Семчук Ж. В.** Фінансовий стан підприємств: індикатори діагностики та потенційно можливі проблеми погіршення параметрів / Ж. В. Семчук, Р. М. Скриньковський, С. І. Цюх // Вісник Волинського ін-ту економіки та менеджменту. – 2013. – № 7. – С. 113–118.

18. **Семчук Ж. В.** Розвиток систем управління якістю продукції машинобудівних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Ж. В. Семчук; Львів. ун-т бізнесу та права. – Львів, 2011. – 24 с.

19. **Янковська Л. А.** Управління підготовкою та перепідготовкою працівників промислового підприємства в системі менеджменту персоналу: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.02 / Л. А. Янковська; Держ. ун-т «Львів. Політехніка». – Л., 2000. – 20 с.

REFERENCES

- Averina, O. I. "Monitoring kak metod ekspress-analiza finansovogo sostoianii organizatsii" [Monitoring as a method for the rapid analysis of the financial condition of the organization]. *Ekonomichestkiy analiz: teoriia i praktika*, no. 48 (2013): 24-31.
- Burova, T. A. "Naukovi osnovy kontroliu v upravlinni pidpriemstvom" [Scientific basis of management control in the company]. <http://www.economy.nayka.com.ua>
- Burnukina, O. A. "Monitorynh yakosti ta ekolohichnoi bezpeky produktsii na pidpriemstvakh" [Monitoring the quality of products and environmental safety in the workplace]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva* (2012): 89-93.
- Hromiak, O. B., and Melnyk, O. H. "Ekspres-diahnostyka diialnosti pidpriemstv: sutnist ta pryznachennia" [Rapid diagnosis of enterprises: the nature and purpose]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 22.2 (2012): 159-165.
- Koliada, O. Yu. "Orhanizatsiia systemy monitorynhu finansovoi diialnosti na metalurhiinykh pidpriemstvakh" [Organization of monitoring financial activity at metallurgical enterprises]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.01*, 2003.
- Lipych, L. H., and Chulipa, I. D. "Monitorynh i yoho rol u vyznachenni finansovo-ekonomichnoi stikosti mashynobudivnykh pidpriemstv" [Monitoring and its role in determining economic and financial stability of the machine-building enterprises]. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoa_2010_13_18.pdf
- Lola, Yu. Yu. "Upravlinnia materialnymy resursamy na pidpriemstvi (lohystychni ta reinzhynirynhovyi pidkhd)" [Material management in the enterprise (logistics and reengineering approach)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2009.
- Moroz, Yu. Yu. "Systema pokaznykiv dia monitorynhu rivnia finansovoi stikosti silskohospodarskykh pidpriemstv ta ikh oblikove zabezpechennia" [The system of indicators for monitoring the financial sustainability of agricultural enterprises and their Customer registration software]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, no. 1 (16) (2010): 138-149.
- Melnyk, O. H., and Petkovych, M. D. "Monitorynh diialnosti pidpriemstva" [Monitoring the enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii: «Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku»*, no. 7 (2012): 381-386.
- Petkovych, M. D. "Systemy potochnoho kontroliuvannia diialnosti promyslovykh pidpriemstv" [Current control systems of industrial enterprises]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2012.
- Semchuk, Zh. V., Skrynkovskiy, R. M., and Tsiukh, S. I. "Finansovy stan pidpriemstv: indykatory diahnostyky ta potentsiino mzhlyvi problemy pohirshennia parametriv" [The financial condition of enterprises: indicators of diagnosis and potential for degrada-

tion parameters]. *Visnyk Volynskoho instytutu ekonomiky ta menedzhmentu*, no. 7 (2013): 113-118.

Semchuk, Zh. V. "Rozvytok system upravlinnia iakistiu produktsii mashynobudivnykh pidpryemstv" [Development of quality management systems engineering enterprises]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2011.

Ukrainska, L. O., and Riabyk, H. Ye. "Orhanizatsiia monitorynhu konkurentnykh perevah i konkurentospromozhnosti pidpryemstva" [Organization of monitoring competitive advantages and competitiveness]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2012): 151-157.

Vasiuta, V. B., and Kyrpan, A. H. "Analiz efektyvnosti vykorystannia materialno-tekhnichnoi bazy pidpryemstva" [Analysis of the efficiency of logistics enterprises]. *Ekonomika: realii chasu*, no. 2 (18) (2015): 107-113.

Velychko, T. H. "Rozvytok materialno-tekhnichnoho zabezpechennia pidpryemstv APK" [The development of logistics enterprises APC]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2009.

Yelisieieva, O. K. "Metodolohichni aspekty otsinky efektyvnosti vykorystannia materialnykh resursiv" [Methodological aspects of evaluating the effectiveness of material resources]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 2 (2006): 211-217.

Yankovska, L. A. "Upravlinnia pidhotovkoiu ta perepidhotovkoiu pratsivnykiv promyslovoho pidpryemstva v systemi menedzhmentu personalu" [Management training and retraining of employees of industrial enterprises in the system of personnel management]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.02*, 2000.

Zhadko, K. S. "Praktychni osnovy pobudovy i instrumentarii modelei monitorynhu, diahnostryky i kontroliu diialnosti pidpryemstva" [Practical bases of tools and models of monitoring, diagnosis and control of the company]. <http://www.economy.nayka.com.ua>

Zahorodnii, A. H., and Vozniuk, H. L. *Finansovo-ekonomichnyi slovnyk* [Financial and economic dictionary]. Lviv: Lvivska politekhnik, 2005.

УДК 339.138:658.628.011.1

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ СТРУКТУРИ ТОВАРНОГО ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

© 2015 ПРИТИЧЕНКО Т. І., ЛЯХ І. С.

УДК 339.138:658.628.011.1

Притиченко Т. І., Лях І. С. Практичні аспекти розробки структури товарного портфеля підприємства

Мета статті полягає в удосконаленні комплексних методичних рекомендацій щодо формування структури товарного портфеля підприємства на прикладі ринку ветеринарних препаратів України. Для проведення повноцінного аналізу та надання рекомендацій по вдосконаленню асортименту було поєднано декілька відомих і універсальних методів: сполучений XYZ – ABC-аналіз, адаптована матриця БКГ, метод Дібба – Сімкіна. Результати аналізу продуктового портфеля, отримані за різними методами, порівняні між собою, і на підставі отриманої інформації сформовано пропозиції щодо змін товарного асортименту. Представлені в роботі методичні рекомендації щодо структури товарного портфеля підприємства відрізняються комплексністю управлінських рішень, що приймаються, значною практичною спрямованістю. Детальний опис специфіки поєднання декількох методів формування товарного асортименту, що супроводжується реальним прикладом з практики роботи вітчизняного підприємства на ринку ветеринарних препаратів, дозволить підвищити якість товарної політики підприємств.

Ключові слова: товарний портфель, структура асортименту, методи формування асортименту.

Рис.: 4. **Табл.:** 5. **Формул:** 1. **Бібл.:** 8.

Притиченко Тамара Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та маркетингу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: tamivry@mail.ru

Лях Інна Сергіївна – кандидат економічних наук, викладач кафедри економіки та маркетингу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: inna_khryapina@ukr.net

УДК 339.138:658.628.011.1

Притиченко Т. И., Лях И. С. Практические аспекты разработки структуры товарного портфеля предприятия

Цель статьи состоит в совершенствовании комплексных методических рекомендаций по формированию структуры товарного портфеля предприятия на примере рынка ветеринарных препаратов Украины. Для проведения полноценного анализа и предоставления рекомендаций по совершенствованию товарного ассортимента предприятия объединены несколько известных и универсальных методов: совместный XYZ – ABC-анализ, адаптированная матрица БКГ, метод Дибба – Симкина. Результаты анализа товарного портфеля, полученные по разным методам, сопоставлены между собой, и на основании полученной информации сформированы предложения по изменению ассортимента предприятия. Представленные в работе методические рекомендации по формированию структуры товарного портфеля предприятия отличаются комплексностью принимаемых управленческих решений, значительной практической направленностью. Детальное описание специфики объединения нескольких методов формирования товарного ассортимента сопровождается реальным примером из практики работы отечественного предприятия на рынке ветеринарных препаратов. Это позволит повысить качество формирования товарной политики предприятий.

Ключевые слова: товарный портфель, структура ассортимента, методы формирования ассортимента.

Рис.: 4. **Табл.:** 5. **Формул:** 1. **Библ.:** 8.

Притиченко Тамара Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и маркетинга, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: tamivry@mail.ru

Лях Инна Сергеевна – кандидат экономических наук, преподаватель кафедры экономики и маркетинга, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: inna_khryapina@ukr.net

UDC 339.138:658.628.011.1

Prytychenko T. I., Liakh I. S. Practical Aspects of Developing the Structure of Product Portfolio of Enterprise

The article is aimed at improving the integrated methodical guidelines on the formation of the structure of product portfolio of enterprise on example of the veterinary preparations market of Ukraine. In order to conduct a full-fledged analysis and provide recommendations on improving the product assortment of enterprise several well-known and generic methods were combined: joint ABC-XYZ analysis, adapted BCG matrix, method of Dibb-Simkin. The results of the analysis of product portfolio, obtained with use of different methods, were mapped to each other and on the basis of the information obtained, proposals for changing the assortment of enterprise have been formulated. The provided methodical recommendations on developing the structure of product portfolio of enterprise are notable for complexity of managerial decisions, significant practical orientation. A detailed description of the specifics of combining several methods for building the assortment of products is accompanied by a real example from the practice of domestic enterprise at the veterinary preparations market. This will improve the quality of development of product policy of enterprises.

Key words: product portfolio, structure of assortment, methods for building the assortment.

Pic.: 4. **Tabl.:** 5. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 8.

Prytychenko Tamara I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Marketing, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economic (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: tamivry@mail.ru

Liakh Inna S. – Candidate of Sciences (Economics), Lecturer of the Department of Economics and Marketing, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economic (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: inna_khryapina@ukr.net